

**نیازهای مطالعاتی
مرکز پژوهش های
شورای اسلامی
کلان شهر تبریز
ویرایش فروردین ۱۴۰۳**

متن (PDF) از طریق سایت مرکز به نشانی rctbz.tabriz.ir قابل دریافت است.

شماره: ۲۰-۶/م/پ | تاریخ: ۱۴۰۳/۱/۲۶

آدرس: بزرگراه پاسداران، ورودی فرشته جنوبی، ساختمان شورا، ضلع شرقی طبقه اول

نیازهای مطالعاتی

مرکز پژوهش‌های

شورای اسلامی شهر تبریز

ویرایش فروردین ۱۴۰۳

شماره: ۲۰-۶/م/پ

تاریخ: ۱۴۰۳/۱/۲۶

حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی شهر تبریز است.
متن (PDF) از طریق سایت مرکز به نشانی rctbz.tabriz.ir قابل دریافت است.
آدرس: بزرگراه پاسداران، ورودی فرشته جنوبی، ساختمان شورا، ضلع شرقی طبقه اول

مقدمه

نیازهای پژوهشی مرکز بر اساس مادتين ۳ و ۴ اساسنامهٔ تیپ مراکز پژوهشی شوراهای اسلامی کشور مصوب چهاردهمین اجلاس شورای عالی استان‌ها در تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۱۸ احصا و طبقه‌بندی شده است. طبق مفاد این اساسنامه اهداف و مأموریت مراکز پژوهشی شورای اسلامی بدین شرح بیان شده است:

۱. کمک به تبیین چشم‌اندازها، اهداف، راهبردها و سیاست‌های کاری
۲. شناسایی و معرفی دستاوردهای جدید و مطلوب
۳. ارزیابی عملکرد و ارائه پیشنهادات کارشناسی برای رفع موانع و مشکلات
۴. راه‌اندازی بانک اطلاعات تخصصی

بر این اساس اولین بخش از نیازهای مطالعاتی مرکز با عنوان «شناخت شهر» ناظر به مأموریت راه‌اندازی بانک اطلاعات تخصصی، در دو محور «تدوین بانک‌های اطلاعاتی به روز» و «مستندنگاری شهری تبریز»، بخش دوم با عنوان «نقد شهر» ناظر به مأموریت ارزیابی عملکرد و افزایش بعد نظارتی شورای اسلامی، در چهار محور «ارزیابی خدمات و تجهیزات شهری»، «ارزیابی اقدامات مدیریت شهری»، «ارزیابی دوره‌ای برنامه و بودجه سالانه» و «بررسی جایگاه شهر تبریز از منظر نظام‌ها و پارادایم‌های شهری»، بخش سوم با عنوان رصدخانه مدیریت شهری ناظر به هدف شناسایی و معرفی دستاوردهای جدید و مطلوب در مدیریت شهری و در نهایت بخش چهارم با عنوان تدوین اسناد است که با توجه به شناخت وضع موجود شهر، ارزیابی عملکرد فعلی مدیریت شهری و شناسایی و معرفی دستاوردهای جدید در این حوزه ناظر به هدف تبیین چشم‌اندازها، اهداف، راهبردها و سیاست‌های کاری ارائه شده است.

بخش اول: شناخت شهر

محور الف- تدوین بانک‌های اطلاعات به‌روز

- ❖ باتوجه‌به اینکه کمبودهای آماری موجود یکی از مشکلات اساسی مدیریت هوشمند شهری است، هدف از مطالعات این بخش جمع‌آوری اطلاعات مربوط به وضع موجود شهر تبریز یا راستی‌آزمایی داده‌های موجود جهت تهیه بانک‌های اطلاعات مکان‌مبنا و غیر مکان‌مبنا با قابلیت به‌روزرسانی خواهد بود.
- ❖ موارد ارائه شده ذیل عنوان تدوین بانک‌های اطلاعات به روز، صرفاً بخشی از نیازهای احصا شده این بخش است و مرکز از سایر مطالعات مرتبط در این حوزه که در قالب گفته شده ارسال و در مدیریت شهری تبریز مؤثر تشخیص داده شود استقبال می‌کند.
- ❖ پیشنهاد ارسالی برای تهیه بانک‌های اطلاعاتی غیر از مشخصات مجری و همکاران، برنامه زمان‌بندی تفصیلی، تعداد ساعات همکاری هر کدام از همکاران و برآورد هزینه‌ها، در قالب شرح دقیق خدمات مورد انتظار باید شامل موارد زیر باشد:
 - شناخت اجمالی نیازهای اطلاعاتی در حوزه مورد مطالعه؛
 - شناخت اجمالی از اطلاعات و داده‌های موجود؛
 - تعریف عملیاتی و مفهومی از داده‌های استخراجی، ساختار، ترکیب و مشخصات آنها؛
 - بستر یا قالب مورد استفاده و میزان سازگاری آن با بسترها و سیستم‌های اطلاعاتی موجود شهرداری تبریز؛
 - روش‌های احتمالی به‌روزرسانی داده‌ها باتوجه به ساختار موجود؛
 - روش‌های ارائه داده‌های نهایی در قالب نقشه، جدول، نمودار؛
- ❖ نتیجه نهایی این مطالعات در قالب بانک اطلاعاتی با قابلیت توسعه و به‌روزرسانی خواهد بود و به شکل موردی می‌تواند در قالب کتاب‌های چاپی، کتاب الکترونیک، نقشه، اطلس، محصولات سمعی و بصری منتشر و در اختیار عموم و پژوهشگران قرار گیرد.

برخی از موضوعات پیشنهادی در حوزه تدوین بانک‌های اطلاعات به‌روز

۱. بانک اطلاعاتی سکونتگاه‌های فقرا (مانند پراکندگی، جمعیت، مسکن، خدمات، فرهنگ، درآمد و...)
۲. بانک اطلاعاتی اقتصاد غیررسمی (مانند دست‌فروشان، دوره گردان، بساط گستران، زباله گردان، کودکان کار، زنان شاغل در بخش غیررسمی و...)
۳. بانک اطلاعاتی پراکنش کاربری‌های تجاری - خدماتی و راسته‌های تخصصی آنها، کاربری‌های عمومی (مانند مدارس، مراکز بهداشتی و درمانی، ادارات)، فضاهای عمومی (پارک‌ها، خیابان‌ها، میادین واجد ارزش اجتماعی) و مراکز علمی و تخصصی
۴. بانک اطلاعاتی فعالین ساختمان و مسکن شهری
۵. بانک اطلاعاتی هیدرولوژی شهری، روان آب‌های سطحی، آبراهه‌های شهری تبریز جهت مدیریت سیل
۶. بانک اطلاعاتی تنوع زیستی شهر تبریز (جانوری و گیاهی)
۷. بانک‌های اطلاعاتی مرتبط با مخاطرات انسانی و طبیعی (مانند منابع آلودگی هوا، آب و خاک، آلودگی صوتی، آلودگی نوری، گونه‌های گیاهی و جانوری غیر بومی مهاجم، صنایع و مشاغل پرخطر و ...)
۸. بخش‌بندی بازار گردشگری شهر تبریز و تکمیل بانک اطلاعات مربوط به مشخصات هر بخش
۹. بانک اطلاعاتی مربوط به قیمت زمین و مسکن شهری
۱۰. بانک اطلاعاتی سفر با استفاده از سامانه‌های سیستم حمل‌ونقل عمومی، خوداظهاری شهروندان، شمارنده‌های ترافیک، داده‌های ماهواره‌ای
۱۱. بخش‌بندی بازار مسکن و تکمیل بانک اطلاعاتی نیازهای گروه‌های کم‌درآمد، گرایش به نوگرایی مسکن، چرخه حیات خانواده، گرایش به توسعه خانه دوم و...
۱۲. بخش‌بندی بازار سفرهای درون شهری و تکمیل اطلاعات مربوط به مشخصات هر بخش
۱۳. بخش‌بندی بازار خدمات مدیریت شهری و تکمیل اطلاعات مربوط به مشخصات هر بخش

محور ب- مستندنگاری شهری تبریز

- ❖ با توجه به ضرورت ثبت، نگهداری و انتقال تجربیات فردی و فرهنگ عمومی به‌عنوان منابع دسته اول که با مرور زمان در خطر نابودی قرار دارد و ممکن است به‌کلی از اذهان زوده شود، هدف از مطالعات این بخش جمع‌آوری منابع فرهنگ عمومی شهر در سه موضوع کلی؛ تاریخ شفاهی شهر تبریز (تجربه‌نگاری شهروندان و مدیریت شهری تبریز بر مبنای مصاحبه با اشخاص برای درک معانی، تفاسیر، روابط و تجربه‌های ذهنی افراد از وقایع، رویدادها و حوادث تاریخی بر اساس دیده‌ها، شنیده‌ها و عملکرد شاهدان، ناظران و فعالان)؛ مستندنگاری فرهنگی اجتماعی با روش‌هایی مانند مردم‌نگاری و مستندنگاری آثار فرهنگی- هنری و تاریخ بلافصل شهر تبریز خواهد بود.
- ❖ موارد ارائه شده ذیل عنوان مستندنگاری شهری تبریز، صرفاً بخشی از نیازهای احصا شده این بخش است و مرکز از سایر مطالعات مرتبط در این حوزه که در قالب گفته شده ارسال و در مدیریت شهری تبریز مؤثر تشخیص داده شود استقبال می‌کند.
- ❖ پیشنهاد ارسالی برای انجام پیمایش غیر از مشخصات مجری و تجربیات مرتبط با موضوع، تعداد و مشخصات همکاران، برنامه زمان‌بندی تفصیلی، تعداد ساعات همکاری هر کدام از همکاران و برآورد هزینه‌ها، در قالب شرح دقیق خدمات مورد انتظار باید شامل موارد زیر باشد:
 - بیان دقیق موضوع و تعیین حدود پیمایش از نظر زمانی و مکانی؛
 - ضرورت موضوع برای مستندنگاری و انتقال تجربیات؛
 - روش‌های مورد استفاده و تشریح دقیق شیوه انجام کار؛
- ❖ نتایج بعد از جمع‌بندی در قالب فایل‌های صوتی گفت‌وگوها به همراه متن تنظیم‌شده (به‌صورت پرسش‌وپاسخ)، گزارش‌های مردم‌شناسی و مستندات مربوط به آثار و میراث فرهنگی- اجتماعی با قابلیت تدوین و انتشار خروجی به شکل کتاب منتشر خواهد شد.

برخی از موضوعات پیشنهادی در حوزه مستندنگاری شهری تبریز

۱. تجربه‌نگاری مدیریت شهری تبریز (تجربه‌نگاری افراد تأثیرگذار شاغل یا بازنشسته شهرداری یا سایر ادارات دخیل در مدیریت شهری، اعضای ادوار شورای اسلامی شهر تبریز، افراد شاغل در مطالعات مختلف حوزه مدیریت شهری مانند طرح‌های توسعه شهری، اساتید و متخصصین شاخص حوزه مدیریت شهری)
۲. تجربه‌نگاری پروژه‌های شاخص شهری مانند قطار شهری، بزرگراه پاسداران، میدان آذربایجان، پارک بزرگ، کوی مسکونی خاوران، پارک‌های جنگلی، پروژه‌های بازآفرینی شهری مانند میدان عتیق، غرب بازار تبریز و...
۳. تجربه‌نگاری و مطالعه مردم‌نگارانه فرهنگ سازمانی شهرداری تبریز
۴. تجربه‌نگاری مدیریت بحران مانند زلزله و رزقان و خوی، سیل‌های سال‌های گذشته، زلزله اخیر ترکیه و...
۵. تجربه‌نگاری گروه‌های اجتماعی و فعالیت‌های فرهنگی، هنری مردمی مانند سازمان‌های مردم‌نهاد
۶. تجربه‌نگاری تحولات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی تبریز
۷. تجربه‌نگاری کنش‌ها و حرکت‌های مردمی در دوران انقلاب اسلامی و دفاع مقدس
۸. تجربه‌نگاری در حوزه مشاغل و هنرهای سنتی شهر تبریز
۹. تجربه‌نگاری خرده‌فرهنگ‌ها مشاغل مرتبط با فقر شهری و اقتصاد غیررسمی
۱۰. تاریخ شفاهی مکان‌های شاخص شهر مانند بازار بزرگ، ائل‌گلی، عینالی، کشاورزی غرب تبریز، استادیوم باغشمال و یادگار امام و...
۱۱. مستندنگاری محلات شهری (حدود، عناصر شاخص‌های هویتی، گذرها و شخصیت‌های تاریخی، داستان‌ها)
۱۲. مستندنگاری طرح‌های سنتی - محلی هنرهای دستی مانند قالی و سایر منسوجات، کاشیکاری و...
۱۳. مستندنگاری سبک‌های معماری سنتی و تزئینات ساختمان، ابنیه، خانه‌ها و مجموعه‌های ارزشمند تاریخی و فرهنگی
۱۴. مستندنگاری آیین‌های بومی و محلی شهر تبریز
۱۵. مطالعه مردم‌نگارانه فقر و نابرابری شهری
۱۶. مستندنگاری بازی‌های سنتی شهر تبریز
۱۷. مستندنگاری بازار تاریخی تبریز

بخش دوم: نقد شهر

محور ج- ارزیابی خدمات و تجهیزات شهری

- ❖ هدف از مطالعات این بخش تهیه چک‌لیست‌های منطبق با معیارهای روز جهانی به‌ویژه مدیریت هوشمند شهری پایدار و شهرسازی فراگیر و ارزیابی وضعیت موجود خدمات و تجهیزات شهری موجود شهر تبریز، همراه با ارائه فهرست اقدامات اجرایی لازم برای بهبود وضع موجود خواهد بود. خدمات و تجهیزات شهری می‌تواند شامل طیف گسترده از موارد از جمله پارک‌ها، پل‌های شهری، مبلمان شهری، روشنایی شهری، خدمات پارکینگ، خدمات گردشگری، میدین فروش محصولات کشاورزی و دامی، گورستان‌ها، خدمات آتش‌نشانی و مدیریت بحران، خدمات حمل و نقل و ترافیک، آسفالت و کفسازی معابر، مسیرهای دوچرخه‌سواری و مانند آن باشد.
- ❖ موارد ارائه شده ذیل عنوان ارزیابی خدمات و تجهیزات شهری، صرفاً بخشی از نیازهای احصا شده این بخش است و مرکز از سایر مطالعات مرتبط در این حوزه که در قالب گفته شده ارسال و در مدیریت شهری تبریز مؤثر تشخیص داده شود استقبال می‌کند.
- ❖ پیشنهاد ارسالی برای انجام طرح ارزیابی غیر از مشخصات مجری و همکاران، برنامه زمانبندی تفصیلی، تعداد ساعات مصروفه هر کدام از همکاران و برآورد هزینه‌ها، در قالب شرح دقیق خدمات مورد انتظار باید شامل موارد زیر باشد:
 - بررسی اجمالی استانداردها و سایر اسناد در موضوع مربوطه؛
 - تدقیق تفصیلی موضوع ارزیابی و محدوده مکانی و زمانی؛
 - تشریح دقیق روش‌ها و تکنیک‌های مورد استفاده برای ارزیابی؛
 - امکان‌سنجی پایش مستمر در حوزه مربوطه با توجه به ساختار موجود؛
 - روش‌های ارائه نتایج نهایی در قالب نقشه، جدول، نمودار؛
- ❖ نتیجه نهایی این مطالعات در قالب بانک اطلاعاتی، گزارش‌ها و فهرست اقدامات اجرایی با قابلیت توسعه و به‌روزرسانی خواهد بود.

برخی از موضوعات پیشنهادی در حوزه ارزیابی خدمات و تجهیزات شهری

۱. ارزیابی وضعیت خدمات و تجهیزات در حوزه مدیریت هوشمند شهری پایدار
۲. ارزیابی وضعیت خدمات و تجهیزات در حوزه مدیریت بحران، پدافند غیرعامل و خدمات حمایتی مانند گرم‌خانه‌ها...
۳. ارزیابی وضعیت فضای سبز از لحاظ استفاده از الگوهای کشت مناسب و سازگار با اقلیم و شرایط بحران آبی تبریز
۴. ارزیابی خدمات و اقدامات شهرداری تبریز از منظر مسئولیت‌های مدنی شهرداری در برابر شهروندان
۵. ارزیابی کیفیت و تاب‌آوری خدمات، تجهیزات و زیرساخت‌های شهری در برابر تغییر اقلیم
۶. ارزیابی وضعیت کالبدی خدمات و تجهیزات شهری بر اساس چک‌لیست‌های استاندارد یا محقق ساخته
۷. ارزیابی امکانات و فضاهای فراغت و سرگرمی شهروندان از منظر عدالت فضایی
۸. ارزیابی وضعیت دفع آب‌های سطحی شهر تبریز
۹. ارزیابی وضعیت کنترل جمعیت حشرات و جوندگان موذی
۱۰. ارزیابی وضعیت مدیریت جمعیت حیوانات خیابانی
۱۱. ارزیابی وضعیت مدیریت پسماند و نخاله‌های ساختمان

محور د- ارزیابی اثرات اقدامات مدیریت شهری

❖ با توجه به نقش غیرقابل انکار اقدامات مدیریت شهری در زندگی روزمره شهروندان و محیط‌زیست شهری و ضرورت منطقی و قانونی ارزیابی این موضوع برای جبران یا تعدیل اثرات سوء احتمالی و نیز استفاده از نتایج ارزیابی در اقدامات بعدی، هدف از مطالعات این بخش ارزیابی اثرات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، زیست‌محیطی اقدامات، مداخلات، رویکردهای کلان مدیریتی، طرح‌های توسعه شهری و پروژه‌های فنی عمران شهرداری تبریز خواهد بود.

❖ موارد ارائه شده ذیل عنوان ارزیابی اثرات اقدامات مدیریت شهری صرفاً بخشی از نیازهای احصا شده این بخش است و مرکز از سایر مطالعات مرتبط در این حوزه که در قالب گفته شده ارسال و در مدیریت شهری تبریز مؤثر تشخیص داده شود استقبال می‌کند.

❖ پیشنهاد ارسالی برای انجام طرح اثرسنجی غیر از مشخصات مجری و همکاران، برنامه زمان‌بندی تفصیلی، تعداد ساعات همکاری هر کدام از همکاران و برآورد هزینه‌ها، در قالب شرح دقیق خدمات مورد انتظار باید شامل موارد زیر باشد:

- بیان دقیق موضوع اثرسنجی و تعیین حدود آن از نظر زمانی و مکانی؛
- بررسی دلایل توجیهی و ضرورت انجام کار؛
- بررسی اجمالی بستر موضوع؛
- معرفی محورهای اثرسنجی (اجتماعی، فرهنگی، روانی، زیست‌محیطی، اقتصادی) و روش‌های مورد استفاده در سنجش و ارائه راهکارها؛
- مشکلات و چالش‌های احتمالی.

❖ نتیجه نهایی این مطالعات در قالب دفترچه ارزیابی اثرات شامل دامنه‌یابی، اولویت‌گذاری، سنجش اثرات، ارائه راهکارها و طراحی نظام اعمال راهکارها، با قابلیت تبدیل به طرح جهت ارائه به شورای اسلامی شهر خواهد بود.

برخی از موضوعات پیشنهادی در حوزه ارزیابی اثرات اقدامات مدیریت شهری

۱. ارزیابی اثرات پروژه‌های شاخص شهری مانند مرکز خرید لاله پارک، اطلس، مراکز تجاری میدان جهاد، پروژه عتیق، پروژه غرب بازار تبریز، مجتمع‌های در حال احداث آيسان و هشت‌بهشت، بیمارستان‌های جدید الاحداث مانند بیمارستان ولیعصر، بیمارستان عالی‌نسب، بیمارستان مردانی آذر و... پارک و مجموعه تفریحی ائل‌گلی و ائل‌باغی، پارک و شهرسازی باغ‌لارباغی، تفرجگاه عینالی، تفرجگاه عباس میرزا، پارک بزرگ تبریز، نمایشگاه بین‌المللی، مراکز دانشگاهی جدید، مجتمع فرهنگی تبریز، پارک موزه دفاع مقدس، فرهنگسرای الغدير، استادیوم یادگار امام، مقبره الشعرا تبریز، ترمینال مرکزی تبریز، بلوار دو کمال و...
۲. ارزیابی اثرات مداخلات و پروژه‌های عمران شهری مانند مسیرگشایی‌ها، تقاطع‌های غیرهم‌سطح، مکان‌یابی کاربری‌های عمومی، پارک‌های محله‌ای و... در بازآفرینی پایدار محلات و بافت‌های ناکارآمد شهری تبریز
۳. ارزیابی اثرات رویکردهای کلان مدیریت شهری مانند جمع‌آوری و دفع پسماند، ساماندهی مشاغل مزاحم، بلندمرتبه‌سازی، پارک حاشیه‌ای، احداث پیاده‌راه‌ها، پراکنش و تمرکز مراکز بهداشتی و درمانی، توسعه‌های جدید در خاوران، مرزداران، شهرک اندیشه، الحاق بافت‌های روستایی و...
۴. ارزیابی اثرات طرح‌های توسعه شهری مانند طرح جامع، تفصیلی، موضوعی و موضعی
۵. ارزیابی اثرات فرایندهای گسترش کالبدی شهر تبریز بر وضعیت نظام محله‌ای
۶. ارزیابی اثرات و تحلیل جامعه‌شناختی پیامدهای فرهنگی و اجتماعی توسعه شهر تبریز
۷. ارزیابی اثرات مداخلات فرهنگی و اجتماعی شهرداری در شهر تبریز (به تفکیک بافت‌های عمده شهری مانند اسکان غیررسمی، فرسوده، تاریخی، محلات الحاقی) یا پروژه‌های ویژه شهری مانند باغ گلستان، پروژه گجیل و مانند آن
۸. ارزیابی اثرات و نقش سازمان‌های اقتصادی، بانک‌ها و بازار سرمایه در شهر تبریز
۹. ارزیابی اثرات و نقش اقدامات شهرداری و تعاونی‌های مسکن در کالایی‌شدن زمین
۱۰. ارزیابی نقش اقدامات و تصمیمات شهرداری در رتبه فضای کسب‌وکار شهر تبریز
۱۱. ارزیابی میزان اثربخشی اقتصادی شرکت‌ها و سازمان‌های تخصصی شهرداری تبریز
۱۲. ارزیابی نقش اقدامات مدیریت شهری در ایجاد فرهنگ سازمانی شهرداری تبریز

محور ه- ارزیابی دوره‌ای برنامه‌بودجه سالانه

- ❖ با توجه به اینکه سند بودجه شهرداری به‌عنوان یک میثاق عمومی که باید برخلاف شعار و حرف و سخنرانی، با عدد و رقم نشان دهد مدیریت شهری چگونه عمل می‌کند در شناخت شیوه عمل مدیریت شهری بسیار حائز اهمیت است، هدف از مطالعات این بخش تحلیل کمی و کیفی برنامه‌های ادواری و بودجه‌های سالیانه شهرداری تبریز خواهد بود.
- ❖ موارد ارائه شده ذیل عنوان ارزیابی دوره‌ای برنامه‌بودجه سالانه صرفاً بخشی از نیازهای احصا شده این بخش است و مرکز از سایر مطالعات مرتبط در این حوزه که در قالب گفته شده ارسال و در مدیریت شهری تبریز مؤثر تشخیص داده شود استقبال می‌کند.
- ❖ پیشنهاد ارسالی برای انجام طرح ارزیابی غیر از مشخصات مجری و همکاران، برنامه زمان‌بندی تفصیلی، تعداد ساعات همکاری هر کدام از همکاران و برآورد هزینه‌ها، در قالب شرح دقیق خدمات مورد انتظار باید شامل موارد زیر باشد:
 - بررسی اجمالی معیارها و سایر اسناد در موضوع مربوطه؛
 - تدقیق تفصیلی موضوع ارزیابی و محدوده مکانی و زمانی؛
 - تشریح دقیق روش‌ها و تکنیک‌های مورد استفاده برای ارزیابی؛
 - امکان‌سنجی پایش مستمر در حوزه مربوطه با توجه به ساختار موجود؛
 - روش‌های ارائه نتایج نهایی در قالب نقشه، جدول، نمودار.
- ❖ نتیجه نهایی این مطالعات در قالب گزارش ارزیابی و راهکارهای عملیاتی باقابلیت تبدیل به طرح جهت ارائه به شورای اسلامی شهر خواهد بود.

برخی از موضوعات پیشنهادی در حوزه ارزیابی دوره‌ای برنامه‌بودجه سالانه

۱. تحلیل کمی و کیفی برنامه راهبردی- عملیاتی شهرداری تبریز
۲. ارزیابی عملکرد بودجه سالانه شهرداری و تأثیرات توسعه‌ای بلندمدت آن به تفکیک محلات و مناطق مختلف شهر از منظر عدالت شهری
۳. بررسی نقش خزانه متمرکز در بهبود شاخص‌های عدالت فضایی
۴. آسیب‌شناسی برنامه‌بودجه سالانه در حوزه ساماندهی حاشیه‌نشینی
۵. بررسی وضعیت شاخص‌های درآمد پایدار شهرداری در برنامه‌بودجه سالانه
۶. جایگاه آموزش، پژوهش و مطالعات در برنامه‌بودجه سالانه
۷. تحلیل نقاط ضعف و قوت در برنامه‌بودجه سالانه شهرداری تبریز در حوزه‌های مختلف مأموریتی
۸. بررسی و ارزیابی شیوه‌های نوین مولدسازی دارایی‌های شهرداری
۹. بررسی روش‌های تأمین منابع مالی و درآمدهای پایدار شهرداری تبریز
۱۰. آسیب‌شناسی برنامه‌بودجه سالانه شهرداری تبریز از منظر شفافیت

محور و- بررسی و آینده پژوهی جایگاه شهر تبریز

❖ هدف از مطالعات این بخش مقایسه وضعیت موجود شهر تبریز یا آینده پژوهی جایگاه شهر بر اساس معیارها و شاخص‌های مطرح، نظریات، مکاتب و پارادایم‌های اجتماعی و سیاسی با توجه به شرایط بومی تبریز و در نهایت ارائه فهرست اقدامات اجرایی یا پژوهشی لازم برای بهبود یا ارتقای وضعیت شهر تبریز خواهد بود.

❖ موارد ارائه شده ذیل عنوان بررسی و آینده پژوهی جایگاه شهر تبریز، صرفاً بخشی از نیازهای احصا شده این بخش است و مرکز از سایر مطالعات مرتبط در این حوزه که در قالب گفته شده ارسال و در مدیریت شهری تبریز مؤثر تشخیص داده شود استقبال می‌کند.

❖ پیشنهاد ارسال برای انجام طرح ارزیابی غیر از مشخصات مجری و همکاران، برنامه زمان‌بندی تفصیلی، تعداد ساعات همکاری هر کدام از همکاران و برآورد هزینه‌ها، در قالب شرح دقیق خدمات مورد انتظار باید شامل موارد زیر باشد:

- بررسی اجمالی معیارها و سایر اسناد در موضوع مربوطه؛
- تدقیق تفصیلی موضوع ارزیابی و محدوده مکانی و زمانی؛
- تشریح دقیق روش‌ها و تکنیک‌های مورد استفاده برای ارزیابی و مقایسه؛
- امکان‌سنجی پایش مستمر در حوزه مربوطه باتوجه به ساختار موجود؛
- روش‌های ارائه نتایج نهایی در قالب نقشه، جدول، نمودار؛
- ❖ نتیجه نهایی این مطالعات در قالب گزارش شاخص‌های بومی‌سازی شده و گزارش‌های مقایسه‌ای یا آینده پژوهی، تهیه بانک اطلاعاتی و فهرست اقدامات اجرایی با قابلیت توسعه و به‌روزرسانی خواهد بود.

برخی از عناوین پیشنهادی در حوزه بررسی و آینده پژوهی جایگاه شهر تبریز

۱. بررسی وضعیت شهرسازی شهر تبریز از منظر شاخص‌های شهر فراگیر؛ مانند مناسب‌سازی محیط برای افراد دارای معلولیت، سالمندان، کودکان، زنان و...
۲. بررسی وضعیت موجود و آینده پژوهی درخصوص ابعاد مختلف مدیریت هوشمند شهری پایدار در تبریز (مانند حمل‌ونقل و ترافیک شهری هوشمند، شهرداری الکترونیک، گردشگری هوشمند، اقتصاد دیجیتال، فضای سبز هوشمند، ساختمان‌های هوشمند و معابر هوشمند، مدیریت بحران هوشمند، درآمدهای پایدار مبتنی بر اقتصاد دیجیتال شهرداری، مدیریت هوشمند پسماند، مدیریت هوشمند بهداشت و سلامت شهری و سرمایه‌های انسانی شهرداری، مدیریت هوشمند شهرسازی و تخلفات و حقوق شهروندی)
۳. مطالعه ابعاد جدایی‌گزینی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شهر تبریز
۴. مطالعه ابعاد مختلف فقر شهری در تبریز
۵. مدل‌سازی عددی آلودگی‌های زیست‌محیطی و رابطه آن با کاربری اراضی، حمل‌ونقل شهری و سایر اقدامات مدیریت شهری (مانند آلودگی هوا، آلودگی صوتی و آلودگی فلزات سنگین در خاک، برگ و تنه درختان)
۶. وضعیت مدیریت شهری تبریز در ابعاد مختلف حکمرانی خوب شهری (مانند پاسخگویی، شفافیت، مشارکت، انصاف و فراگیری، کارایی، قانون‌مداری، پذیرا بودن)، شهر خلاق، نوآوری شهری، ابعاد مختلف نو شهرگرایی (مانند پیاده‌محوری، محله‌های خوداتکا، حفظ و تقویت ساختارهای سنتی، گونه‌های مختلف مسکن، تنوع در حمل‌ونقل)
۷. مطالعه جایگاه کارآفرینی شهری در وضعیت فعلی شهر تبریز

بخش سوم: رصد تجربیات مدیریت شهری

ز- مطالعات، تجربیات و سیاست‌های شهری

- ❖ هدف از مطالعات این بخش بررسی تجربیات، سیاست‌ها و جدیدترین مطالعات و دستاوردهای شهری در سطوح ملی و بین‌المللی و کاربرد آن برای بهبود یا ارتقای مدیریت شهری باتوجه به ساختارهای حقوقی و اجتماعی فرهنگی شهر تبریز خواهد بود.
- ❖ موارد ارائه شده ذیل عنوان مطالعات، تجربیات و سیاست‌های شهری، صرفاً بخشی از نیازهای احصا شده این بخش است و مرکز از سایر مطالعات مرتبط در این حوزه که در قالب گفته شده ارسال و در مدیریت شهری تبریز مؤثر تشخیص داده شود استقبال می‌کند.
- ❖ پیشنهاد ارسالی برای انجام طرح انتقال تجربیات غیر از مشخصات مجری و همکاران، برنامه زمان‌بندی تفصیلی، تعداد ساعات همکاری هر کدام از همکاران و برآورد هزینه‌ها، در قالب شرح دقیق خدمات مورد انتظار باید شامل موارد زیر باشد:
 - بیان دقیق موضوع مورد مطالعه و ابعاد مختلف آن؛
 - بررسی اجمالی نتایج به‌دست‌آمده و منافع حاصل از اجرا در شهر مبدأ؛
 - بررسی دلایل توجیهی و ضرورت موضوع باتوجه به وضعیت فعلی شهر تبریز و خلاصه مورد انتظار در صورت اجرا در تبریز؛
 - شناخت اجمالی بستر موضوع (اقدامات انجام شده گذشته شهرداری تبریز در راستای موضوع و بررسی برنامه‌ها، احکام و یا فرامین قوانین و طرح‌های بالادست)؛
 - مشکلات و چالش‌های اجرایی احتمالی باتوجه به مقایسه ساختارهای حقوقی، مدیریتی، اجرایی، اجتماعی فرهنگی، اقتصادی و کالبدی تبریز با شهر مبدأ؛
 - لیست منبع یا منابع مورد استفاده نوشتاری (در صورت استفاده از منابع غیرفارسی، سند موردنظر نیز ضمیمه گردد).
- ❖ نتیجه نهایی این مطالعات در قالب دفترچه گزارش تجربیات و پیشنهادهای اجرایی باقابلیت تبدیل به طرح، جهت ارائه به شورای اسلامی شهر باتوجه به ساختار فعلی مدیریت شهری تبریز و روش‌های حل مشکلات و چالش‌های احتمالی مورد بهره‌برداری قرار خواهد گرفت.

برخی از عناوین پیشنهادی در حوزه مطالعات، تجربیات و سیاست‌های شهری

(صرفاً جهت معرفی مطالعه، تجربه، سیاست، راهکار یا محصول ترجیحاً در قالب گزارش کارشناسی یا کار دانشجویی)

۱. بررسی مطالعات و تجربیات در حوزه ابزارها و نظریات مدیریت هوشمند شهری پایدار
۲. بررسی مطالعات و تجربیات در حوزه ساماندهی بافت‌های ناکارآمد و حفاظت از بافت‌های تاریخی، باغات و اراضی کشاورزی، مانند سیاست استفاده از انتقال حق توسعه، فعال‌سازی نهادهای محله محور و...
۳. بررسی مطالعات و تجربیات در حوزه اقتصاد شهری، مانند آسیب‌شناسی جمعیت فعال اقتصادی شهر تبریز، شرکت‌های سرمایه‌گذاری توسعه اقتصاد شهری تبریز، تبلیغات شهری، سرمایه‌گذاری، مدیریت جامع زباله، کاهش زمان و رفع موانع در اجرای پروژه‌های عمرانی، روش‌های مدرن در ترمیم و لکه‌گیری آسفالت معابر در راستای کاهش هزینه‌های مدیریت شهری و استفاده از مصالح جایگزین آسفالت، تولید کودهای آلی از زباله‌ها و ضایعات فضای سبز شهری، استفاده از گیاهان جایگزین چمن و...
۴. بررسی مطالعات و تجربیات در حوزه محیط‌زیست شهری، مانند عدالت زیست‌محیطی، جایگزین‌های چمن و سایر گونه‌های آب‌بر در فضاهای سبز شهری، جلوگیری از هدررفت آب‌های زیرزمینی در سطح شهر، بازچرخانی آب‌های خاکستری، مدیریت پسماند، تفکیک زباله از مبدأ، کاهش تولید در مبدأ، تصفیه فاضلاب و شیرابه‌های شهری، استفاده مجدد ضایعات فضای سبز شهری، مصالح ساختمانی پاک و سبز (تصفیه‌کننده هوا، بازتاب‌دهنده، تأمین‌کننده انرژی)، حفاظت، توسعه و پایش محیط‌زیست جانوری و گیاهی شهر و...
۵. بررسی مطالعات و تجربیات در حوزه فرهنگی اجتماعی، مانند مردمی‌سازی برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و عمرانی، ساماندهی دست‌فروشان و استقرار آنها باتکیه بر بستر فضای مجازی، راهکارهای ایجاد اعتماد عمومی به نهاد شهرداری از طریق شفاف‌سازی هزینه و درآمد و...
۶. بررسی مطالعات، تجربیات و راهکارهای دانش‌بنیان در جهت افزایش تولید و کیفیت محصولات تولیدی عمران شهری، مانند جداول حاشیه معابر با قابلیت نوردهی مناسب، ماندگاری بالا، خودتمیزشونده و...
۷. بررسی مطالعات و تجربیات در حوزه حمل‌ونقل شهری، مانند بررسی سیاست‌ها و تجربیات یکپارچه‌سازی شیوه‌های مختلف حمل‌ونقل عمومی و کاربری‌های شهری در راستای توسعه حمل‌ونقل محور (TOD)، شناورسازی حرکت ترافیکی بهینه معابر شهری بر اساس حجم ترافیک، استفاده از پارکینگ‌های مکانیزه در مرکز شهر و محدوده‌های ترافیکی، پیش‌بینی گرایش‌ها و تقاضاهای سفر شهری و...
۸. بررسی مطالعات و تجربیات در حوزه توسعه گردشگری شهری، مانند اقامتگاه‌های بوم‌گردی، رویدادهای تقویمی خاص مانند نوروز، برگزاری جشنواره‌های محلی، نقش گردشگری در افزایش درآمدهای پایدار شهری و...
۹. بررسی مطالعات و تجربیات نوین شهری مانند نوزایی شهری، شهر زیست‌پذیر، شهر خلاق، شهر نوآور، نوشهرگرایی، شهر فشرده، رشد هوشمند، شهر بیوفلیک

بخش چهارم: تدوین اسناد

ح- بازنگری ضوابط، معیارها و اسناد

- ❖ با توجه به لزوم بازاندیشی و بازشناسی ضوابط، معیارها و اسناد توسعه و مدیریت شهری که در گذر زمان و بر اساس ضروریات زمان خود یا جهت رفع مشکلات و محدودیت‌های گذشته وارد ادبیات مدیریت شهری شده‌اند و اکنون باتوجه به تغییر شرایط زیست شهری خود باعث مشکلات عدیده‌ای هستند هدف از مطالعات این بخش بررسی مجدد ضوابط، معیارها و اسناد حوزه مدیریت شهری بر اساس اقتضائات زمان و پیشنهاد اصلاح یا تغییر خواهد بود.
- ❖ موارد ارائه شده ذیل عنوان بازنگری ضوابط، معیارها و اسناد، صرفاً بخشی از نیازهای احصا شده این بخش است و مرکز از سایر مطالعات مرتبط در این حوزه که در قالب گفته شده ارسال و در مدیریت شهری تبریز مؤثر تشخیص داده شود استقبال می‌کند.
- ❖ پیشنهاد ارسالی برای انجام طرح تدوین و بازنگری ضوابط غیر از مشخصات مجری و همکاران، برنامه زمان‌بندی تفصیلی، تعداد ساعات همکاری هر کدام از همکاران و برآورد هزینه‌ها، در قالب شرح دقیق خدمات مورد انتظار باید شامل موارد زیر باشد:
 - بیان دقیق موضوع مورد مطالعه؛
 - بررسی دلایل توجیهی و ضرورت انجام کار؛
 - بررسی اجمالی وضع موجود و روال انجام کار در شهرداری تبریز (دیدگاه مجری در مورد وضع موجود)؛
 - معرفی منابع مورد استفاده جهت مطالعه تطبیقی؛
 - مشکلات و چالش‌های احتمالی؛
- ❖ نتیجه نهایی این مطالعات در قالب دفترچه ضوابط و مقررات اجرایی با قابلیت طرح در شورای اسلامی شهر و ارسال به مراجع ذی‌ربط جهت تصویب خواهد بود.

برخی از موضوعات پیشنهادی در حوزه بازنگری ضوابط، معیارها و اسناد

۱. کاهش هزینه‌های مدیریت شهری با باز ساخت نظام محله‌ای، بهبود نواحی کسب‌وکار محلی، توسعه محلات سنتی
۲. بازشناسی تطبیقی ضوابط و اسناد مربوط به مقاوم‌سازی سازه‌های موجود در برابر زلزله
۳. بازشناسی موضوعات شفافیت، عدالت، کارایی و کفایت در تعرفه عوارض محلی و ارائه راهکارهای بهینه‌سازی آن با تأکید بر درآمدهای پایدار
۴. بازشناسی تطبیقی سازمان اداری شهرداری تبریز (مانند ساختار سازمانی، فرایندها، جریان داده، نظام حقوق، نظام تصمیم‌گیری، نظام ارتقا و شایسته‌گزینی و...)
۵. بازشناسی ضوابط و اسناد مربوط به بازآفرینی شهری به‌خصوص در اراضی که نیازمند بازآفرینی و حفاظت توأمان هستند؛ مانند بافت‌های تاریخی، اراضی کشاورزی شهری و عرصه‌های منابع طبیعی داخل و حریم شهر
۶. بازشناسی تطبیقی ضوابط و اسناد حوزه عمران شهری بر اساس اقلیم شهر تبریز مانند نوع و ترکیب آسفالت، مصالح جایگزین و...
۷. بازشناسی تطبیقی الگوهای رایج ضوابط طرح‌های توسعه شهری مانند سطح اشغال، جهت استقرار بنا، تراکم ساختمانی، ارتفاع مجاز، عرض معابر و حداقل تفکیک کاربری‌های شهری باتوجه به اقلیم، هویت، سبک زندگی و نیازهای زندگی خانوار معاصر شهر تبریز و ارائه راهکارهای تنوع‌بخشی به گونه‌های سکونت و استقرار بنا در مجتمع‌های زیستی شهر تبریز
۸. بازشناسی تطبیقی الگوهای رایج ضوابط و اسناد حوزه معماری و طراحی شهری مانند رعایت خط آسمان، روش‌های طراحی معماری درون و بیرون ساختمان‌ها در شرایط مختلف (اقلیمی، فرهنگی و...) متناسب با نیازها، ساماندهی نمای پنجم (نمای پشت‌بام) ساختمان‌ها و...
۹. بازشناسی راهکارهای عملیاتی جهت پالایش کاربری‌های ناهمگون و ناسازگار شهری
۱۰. بازنگری و تدوین راهنمای مصالح نوین نماهای ساختمان و شیوه‌های اجرایی آن‌ها
۱۱. بازشناسی تطبیقی ضوابط و مقررات حمل‌ونقل در جهت ایمنی ترافیک، تغییر رفتار رانندگان، شناسایی عوامل انسانی ایجاد تصادفات و راهکارهای کاهش آن و بررسی تأثیر ارتقای فرهنگ و رفتار ترافیکی در بهبود روان‌سازی حمل‌ونقل
۱۲. بازنگری و تدوین اصول و معیارهای طراحی و مناسب‌سازی محیط شهری برای افراد دارای معلولیت، کودکان، نوجوانان، سالمندان، زنان و...
۱۳. بازشناسی و تدوین اصول، معیارها و استانداردهای جامع توسعه فضای سبز شهری

با توجه به هزینه‌های زیست محیطی استفاده از کاغذ، اسناد مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی فقط در قالب الکترونیک منتشر می‌شوند. متن کلیه اسناد، گزارش‌ها و طرح‌های پژوهشی تهیه شده در مرکز در وبگاه مرکز به نشانی: rctbz.tabriz.ir قابل دسترسی است.

نظر رسمی	اظهارنظر رسمی مرکز در موارد ارجاعی از طرف شورای اسلامی شهر یا شهرداری تبریز
دیدگاه	دیدگاه مرکز در موارد جاری شهری و نقد عملکرد و فعالیت‌های شهرداری و سایر دستگاه‌های اجرایی
گزارش تخصصی	گزارش تخصصی مستخرج از کمیته‌ها، گروه‌های کانونی یا نشست‌ها
انتقال دانش	ارسال مطالب گزیده شده یا چکیده مطالب و گزارش‌های سایر مراکز پژوهشی یا نشست‌های خارج از مرکز
یادداشت	اظهارنظر کارشناسی توسط افراد خبره که لزوماً مورد تأیید مرکز نیست
انعکاس	تبیین پیشنهاد، انتظار یا مطالبه کارشناسی یا مردمی
خلاصه مدیریت	خلاصه مدیریتی طرح‌های مطالعاتی انجام شده در مرکز
افکارسنجی	گزارش مستخرج از افکارسنجی عمومی یا موردی
تجربه مدیریت	گزارش تجربیات حوزه مدیریت شهری سایر شهرهای داخل و خارج کشور یا گزارش تجربه‌نگاری مدیریت شهری
پرسمان	بیان مسئله یا طرح سؤالاتی در خصوص مسائل جاری شهر از مدیریت شهری و درخواست پاسخگویی
شناخت شهر	گزارش شناخت وضع موجود در قالب متن نقشه یا اینفوگرافی
اسناد مرکز	آیین‌نامه‌ها، فرم‌ها، دفترچه‌های راهنما و سایر مستندات مربوط به شیوه فعالیت مرکز

نیازهای مطالعاتی

نسخهٔ فروردین ماه ۱۴۰۳

مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی
کتاب‌ناشر تبیین